

Viața literară românească în perioada postbelică. Studiu de caz - revista „Vatra” 1978 (II)

*Conf. univ. dr. Oana Magdalena CENAC
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați*

Abstract: *Our paper analyses the Romanian literary life from the post-war period, with a special interest on the articles published in the pages of the journal „Vatra” in 1978.*

Keywords: *Vatra, ideology, culture, literature.*

Apărută la București, la 1 ianuarie 1894, sub conducerea lui Ion Luca Caragiale, George Coșbuc și Ioan Slavici, revista „Vatra” a fost concepută în descendența altor două reviste culturale prestigioase - „Dacia literară,” și „Tribuna,” -, în cei doi ani de existență (până în august 1896), fiind tipărite 44 de numere bilunare.

Seria nouă a revistei apare în luna mai 1971, printre fondatori numărându-se scriitorii Dan Culcer, Romulus Guga și Mihai Sin. De altfel, revista a fost condusă de poetul, romancierul și dramaturgul Romulus Guga, iar după moartea sa, conducerea a fost preluată de criticul și istoricul literar Cornel Moraru, ulterior, director onorific.

Printre membrii primei echipe redacționale se aflau ziariști din presa locală sau centrală (Ion Calion-Caloi, Cornel Pogăceanu, Atanasie Popa), istoricul literar Serafim Duicu, poetul și sculptorul Gavril Ședran (pseudonimul lui Gavril Gh. Pop), graficienii (Ion Petru Pop, Radu Ceuntea). Dintre colaboratorii permanenți ai revistei, amintim pe istoriograful Grigore Ploșteanu, biologii acad. Alexandru Pora și Bogdan Stugren, lingvistul Alexandru Toșa, sociologul Andrei Roth.

După 1990, în echipa redacțională sunt incluși criticii Al. Cistelean (redactor-șef adjunct, între 1993-2007), Virgil Podoabă, Aurel Pantea, Nicoleta Sălcudeanu, Iulian Boldea, prozatorul Alexandru Vlad, criticul Gheorghe Perian ș.a. Astăzi, revista este editată de Uniunea Scriitorilor, Consiliul Județean Mureș, cu sprijinul Ministerului Culturii și Cultelor, redactor-șef fiind Virgil Podoabă.

Sub aspect strict formal, la serbarea centenarului revistei, formatul A3 practicat până atunci (între 16 și 32 de pagini) a fost abandonat în favoarea celui A4 (96 de pagini).

În articolul nostru ne propunem să realizăm o analiză obiectivă a unor articole publicate în câteva numere ale revistei din anul 1978, cu intenția mărturisită de a surprinde modul în care fenomenul cultural românesc, în special cel literar, se reflecta într-una dintre cele mai cunoscute publicații de cultură ale epocii.

Astfel, numărul din aprilie public articolul *Viziune socială și roman: Dinu Săraru*, semnat de Gheorghe Perian care urmărește măsura în care cel de al doilea roman al prozatorului menționat în titlu, *Clipa* (Ed. Eminescu, 1976), se înscrie în atitudinea polemică pe care proza epocii o manifesta față de literatura deceniului șase a secolului trecut. Criticul constată că „refuzul falsului realism, al clișeelelor a adus cu sine o reînviore a romanului românesc prin refacerea uneia din dimensiunile lui esențiale: examinarea lucidă, critică a realității sociale”. Considerat reprezentativ pentru literatura epocii - „deprinderile de prozator ale lui Dinu Săraru s-au format[...]în prejma prozei realiste” - „în *Clipa*, el urmărește realitatea socială a prezentului, dar [...] lipsa percepției personale face loc unei înțelegeri mediate a fenomenului istoric”. Se recunoaște în roman, „nu atât expresia directă a societății actuale, cât ideile curente despre ea. Cartea își are temeiul în ideologia prezentului mai mult decât în observarea lui desprinsă de orice imperativ extraliterar. În măsura în care exprimă o conștiință îndrumată, capabilă, la rândul ei, să educe în spiritul timpurilor noi, *Clipa* este un roman politic. Modul de realizare al personajelor [...] dezvăluie nu o estetică, ci o bine stăpânită strategie a educației. [...] Destul de firav[...]în afirmarea unei estetici a romanului, *Clipa* propune cu mult mai multă energie o viziune socială atinsă de un ușor paseism”.

Silvia Udrea comentează cu admirație, în *Un modern printre clasici, un neoclasic printre moderni*, cercetarea monografică întreprinsă de Serafim Duicu asupra operei și „activității critice de excepție” a lui Vladimir Streinu [*Vladimir Streinu: Monografie cu indice de nume, bibliografie și 4 planșe cu reproduceri fotografice*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1978]: „Misiunea lui S. Duicu a fost de două ori dificilă: pe de o parte pentru că este prima cercetare monografică pe această temă, pe de altă parte pentru că statura lui V. Streinu [...] pe care s-a silit s-o recomună cât mai aproape de adevăr, își desenează conturul dintr-un mozaic de studii [...], datorită imperioasă a primei cercetări de anvergură fiind tratata cât mai aproape de sursă, descriptiv-analitică, oricât de ispititoare ar fi fost speculațiile de tipul metaliteraturii critice”. Monografia analizează contribuția lui V. Streinu la teoria critică și estetică românească („principiul unic” al operei, „aproximarea prin metaforă” a misterului operei, „dublele artistice” ș.a.) și evidențiază perspectivele inedite pe care criticul le-a impus în recitirea autorilor clasici (Creangă sau

Hogaș). Întreaga carte a lui S. Duicu „construiește imaginea complicată și totuși unitară a spiritului de elită care a fost V. Streinu”.

La rubrica *Vatra-Dialog cu...*, Dan Culcer, Gheorghe Perian, Serafim Duicu, Ștefan Borbély, Mircea Oprea, Silvia Udrea, Constantin Cubleşan discută despre cartea lui Anton Cosma, *Romanul românesc și problematica omului contemporan* (Editura Dacia, 1977). Aprecierile individuale pornesc de la constatarea că studiul „încearcă să depășească simpla însumare de fapte literare, interpretarea și valorizarea lor [fiind] absolut necesară”, în stadiul la care se găsea literatura și critica românească la trei decenii după al II-lea război mondial. Critica literară nu mai putea fi prevalent descriptivă „după ce am avut pe E. Lovinescu și G. Călinescu, efortul spre sinteză devine o condiție *sine qua non* a criticii. S-a încercat o cale mai riscantă, dar mai potrivită naturii și valorii materialului literar cercetat. Romanul actual este privit simultan ca împlinire a unei istorii naționale a genului (desfășurate în condiții specifice, dar urmând legi universal valabile) și ca eșantion deplin reprezentativ al romanului contemporan universal, confruntat pe plan mondial cu probleme specifice momentului istoric, deci o sinteză diacronică și sincronică, sociologică și estetică”.

Participanții la discuție evidențiază conceptele de *anonimizare și reificare* „cu care operează autorul și cu ajutorul cărora își construiește concluziile referitoare la specificitatea, originalitatea romanului românesc” (Dan Culcer). „A. Cosma recurge la conceptul de *anonimizare* din mai multe motive, cel mai important fiind însă integrarea romanului românesc într-o problematică europeană a secolului. Conceptul acesta nu e o pură invenție teoretică, ci reflectă o realitate esențială a epocii noastre, cea tot mai complexă integrare a individului în structuri supraindividuale” (Silvia Udrea). „Evidente sunt încercările de a distinge specificul omului socialist, de a-l salva îndepărtându-l de perspectivele sumbre pe care unii filozofi contemporani le-au oferit condiției umane. Se poate observa [...] că în *Romanul românesc...* granițele dintre critica literară și alte discipline ca filozofia, sociologia, etica sunt destul de labile [...]. Valoarea documentară a prozei actuale, mărturia pe care ea o depune asupra condiției umane în socialism covârșește, după părerea autorului, valoarea estetică”. (Gheorghe Perian)

Sunt și intervenții care evidențiază mai cu seamă scăderile studiului, reproșându-i-se lipsa de consecvență între ceea ce și propune autorul și ceea ce poate realiza (de ex., inițial, autorul mărturisește că va comenta *tendențele* romanului actual și nu autori sau cărți, dar pe parcurs este mai curând preocupat de „omul social”) (Serafim Duicu, Ștefan Borbély).

Ceilalți participanți insistă mai cu seamă asupra meritelor studiului, concluzionând că „dincolo de unele ezitări terminologice, cartea lui Anton Cosma[...]pare una dintre propunerile cele mai *coerente* de lectură a prozei românești contemporane. De aici derivă meritele și deficiențele cărții, una dintre cele mai incitante cărți de critică din ultima vreme”. (Dan Culcer)

La pagina intitulată *Cartea de poezie*, Dumitru Mureșan face o scurtă trecere în revistă a câtorva volume apărute în anul 1978. Primul dintre acestea este al treilea volum de versuri al poetului Mircea Florian Șandru, *Melancolia* (Editura Eminescu, 1977), în care „orașul ocupă locul central al universului imaginar”; urmează volumul de versuri *Scrisori dintr-un câmp de maci* (Editura Cartea Românească, 1977) al Ioanei Crăciunescu, remarcabil prin „limbajul estompat al confesiei feminine. [...] Notabil [...], evocarea nu evită prozaismul vieții, deși împrumută ideea albumului cu amintiri”; excepționalul volum de debut al foarte tânărului poet Petru Romoșan, *Ochii lui Homer* (Editura Dacia, 1977) este considerat a fi „o meditație specific adolescentină despre poet și poezie, nu lipsită de interes, întrucât aduce o pronunțată notă de originalitate și autenticitate”; ultima carte amintită este volumul de debut al lui Virgil Mihai, *Legea conservării adolescenței* (Editura Dacia, 1977), care „se remarcă prin diversitatea ideilor ca și prin tratarea dezinvoltă a temelor abordate. Eleganța expresiei și exprimării este, de cel mai multe ori, remarcabilă, constituind un fel de scop în sine al demersului literar”.

În articolul *Contrapunct*, Antonie Șemineanu constată că „presa noastră este invadată de o vreme, mai ales în perimetrul articolelor de fond, al publicisticii curente și al reportajului, de un limbaj gongoric dominat de o superlativizare obsesivă, cu o mare frecvență de expresii stereotipe ce tind să se devalorizeze prin repetiție”. Observațiile sunt exemplificate cu o serie de citate, „luate la întâmplare, nu din cotidiane, ci din reviste de cultură, unde grija pentru ocolirea locului comun ar trebui să se manifeste cu oarecare consecvență: «*imagine extrem de bogată, însemnătatea deosebită, dovadă grăitoare, puternică expresie, efluviile de angajamente (aici apare o încercare de poetizare a limbajului standard), vibrantă sărbătoare, întruchipează organic, inestimabile calități, indisolubil legat, valorificarea deplină, voință de nezdruncinat, înalte culmi, afirmarea tot mai puternică, miezul adânc, piatră de temelie, ecou adânc, uriașă conștiință, se impune pregnant, redimensionarea profundă, cel mai creator, noi atribute, definitoriu, nobile idealuri, cea mai autentică, tot mai însemnată etc.*»”. Autorul articolului este de părere că „transferul acestor formule din spațiul retoricii, și mai ales frecvența lor, exprimă nu numai un deficit de imaginație stilistică, ci și unul de imaginație politică, minând forța de persuasiune a publicisticii literare”.

În numărul din luna mai al revistei, Dan Culcer semnează *Puterea de a povesti*, de fapt o cronică literară la romanul lui Ștefan Bănulescu, *Cartea Milionarului (I, Cartea de la Metropolis)*, „cronică în spirit bizantin a unui ținut imaginar [...]”. Întâmplările acestei prime cărți a romanului sunt transcrise de Milionar, narator principal care se folosește de propria experiență precum și de relatările altor personaje, marcate totdeauna ca fiind citate sau parafraze. [...] Frecvențele referiri la Bizanț ne pot sugera existența unei intenții de a suprapune două imagini, aceea a lumii bizantine originare, nu neapărat superioară, peste aceea a ținutului imaginar a cărui cronică se scrie acum, apoi o

protoistorie falsă peste o istorie reală [...], ceea ce complică, prin interferențe produse [...], timpul epic, dând senzația [...] de timp stagnant, de prezent mitic”.

Ca multe alte romane postbelice, Ștefan Bănulescu scrie „un roman al degradării miturilor [...] care se realizează concomitent cu descrierea producerii miturilor”. Apreciat a fi scris „sub auspiciile lui Voiculescu sau Mircea Eliade, într-un spirit raționalist conștient de limitele sale și obsedat de mitografie”, romanul a cunoscut o „receptare cvasiunanimită entuziastă [...], semn al saturației pe care o resimt criticii români față de realismul pedestru, [...] semn al libertății fabulatorii.”

Prin cronică literară *Volbura lumii*, Dumitru Mureșan atrage atenția asupra celor două cărți semnate de Doina Uricariu, *Vindecările* (Editura Cartea Românească, 1976) și *Jugastru sfială* (Editura Eminescu, 1977), volume care „afirmă o poetă înzestrată cu un simț al cuvântului remarcabil dacă nu excepțional, cel puțin în cartea de debut”. Poezia din volumul *Vindecările* este „un soi de descântece erotice”, având „aspectul unei prodigioase eflorescențe verbale, concretizând ceea ce poeta numește *volbura lumii*. Lexicul predilect este extras din domeniul metaforic al vegetalului virginal, expansiv și luxuriant. [...] Al doilea volum încearcă o spectaculoasă dezvoltare a profilului spiritual, cel umbrit și ascuns în prima sa «înfățișare» de vegetația sălbatică și spontană a cuvintelor dezmiardate de simțuri. Spiritualizarea și meditația explicitează însă sentimentele, de unde senzația nedorită de «îngheț» al expresiei în tipare preconceptuate”.

Lectura volumului de debut al lui Alex. Ștefănescu, *Preludiu* (1977) îi dezvoltă lui Gheorghe Grigurcu „sub spontaneitatea lipsită de griji [a tânărului critic], o ambițioasă elaborare, strădania de a surprinde esența. [...] Nemanifestând o propensiune teoretică, e un practician care trăiește într-o necurmată familiaritate cu palpabilul literar ce-i inspiră cele mai relevante caracterizări”. În scrisul său „înregistrăm un aliaj subtil între prețuire și reproș, o tensiune a receptării” care „dovedește un lector fervent, dar cu luciditate pururi trează”, interesat de opera lui Baconski, Nina Cassian, Tudor George, Labiș, Geo Dumitrescu sau Ana Blandiana: „Dar, în chip curios, criticul nu beneficiază pretutindeni de această perspectivă liberă. [...] Conștiința sa nu e încă întru totul deblocată de prejudecăți. [...] Se vedește un respect exagerat (necritic) în fața unor nume și liste de nume, cu atât mai păgubitoare cu cât apare în contextul unei conștiințe responsabile”. Cu toate acestea, Gheorghe Grigurcu apreciază, în finalul articolului de la rubrica *Critica tânără XIX*, că „Alex. Ștefănescu e un exeget foarte înzestrat, despre care ne place să credem că (depășind simptomele unui proces de creștere interioară) se va manifesta prin omogenizarea personalității. Cartea sa de debut se citește și se recitește cu o plăcere dincolo de obligațiile comentariului”.

Lectura volumului *Correspondența lui G. Călinescu cu Al. Rosetti (1935-1951)* (Editura Eminescu, 1977), ediție îngrijită cu prefață, note și indice de Al. Rosetti, cu o postfață de Vasile Nicolescu, îi relevă lui Serafim Duicu „câtă pulsație de

viață, câtă frământare, cât dramatism al existenței intelectuale, câte meandre sufletești, câte sărituri de la plus la minus, în sfârșit, câte «mizerii» de viață diurnă” sunt ascunse în cele 71 de scrisori expediate de Călinescu într-un interval de un deceniu și jumătate. Cititorului i se dezvăluie un Călinescu care muncește enorm, pentru care „literatura română e totul. E viața lui. Trăiește în ea cu toată ființa. E un devotament sublim și o dăruire supremă”. Al. Rosetti, „cel mai mare editor ce l-a avut cultura românească”, face posibilă cunoașterea *omului* Călinescu: „Malițios și ironic, afectuos și devotat în prietenie, de o mare mobilitate spirituală, vindicativ și îngăduitor, moralist și estetic, oscilant și plin de patos, neguros și senin, Călinescu este în această carte veritabil personaj de roman”.

Numărul din iunie al revistei publică, sub semnătura lui Dan Culcer, o cronică literară la ultima carte semnată de Mircea Horia Simionescu și intitulată *Nesfârșitele primejdii* (Editura Eminescu, 1978) care se înscrie în imaginea convențională a romanului „după ce [autorul] inovase prin ingenioasa formulă epică a *Ingeniosului bine temperat*: (I) *Dicționar onomastic* (1969) și (II) *Bibliografia generală* (1970), promițând cititorilor săi și un al treilea și un al patrulea tom: *Breviar sau Istoria critică a secolului XX și Toxicologia sau Dincolo de bine și de rău*.[...] M.H. Simionescu a cedat în parte modelului generalizat care socotește romanul ca o «specie terapeutică» și imaginii unui cititor care apreciază prezența vocii auctoriale, prin care se impune o atitudine, o opțiune etică și o viziune melioristă, cititor care dorește să se împărtășească fie din «plăcerea aflării adevărului», fie din aceea a «aflării faptului că adevărul nu e simplu»[...]. În aceste condiții trebuie spus că romanul lui M.H. Simionescu își asumă cercetarea unei teme curente în actuala proză românească: *căutarea adevărului*, folosind o structură compozițională relativizantă care dorește și reușește să sugereze dificultatea unei astfel de întreprinderi. Noutatea lui [...] constă în preponderența prezentului în materia epică”.

La rubrica *Cronica tânără XX*, Gheorghe Grigurcu schițează portretul lui Marian Papahagi, una din figurile notabile „în cadrul doct al «Echinoului», în care poezii fac critică, iar criticii profesează poezia[...]. Criticul nu s-a desprins încă de mentalitatea protectoare a «Școlii», oricât de avizate și de subtile îi sunt analizele, oricât spirit de orientare superior cultural vădește în incursiunile sale. [...] Mai apropiat de Vianu decât de G. Călinescu, de G. Lanson decât de G. Bachelard, tânărul exeget e îmbibat de sentimentul culturii”. Lectura *Exercițiilor de lectură* (Editura Dacia, 1976) dezvăluie un critic conștient de „instabilitatea terenului pe care se plasează, pornind de la concepția operei drept *polysemos*, adică un limbaj voind să comunice prin mai multe voci, în mod neechivalent, același mesaj”, ceea ce-l determină să susțină „ideea legitimității unor căi practic nelimitate. Este un fundament de abordare a fenomenului literar, întrucât «nu există critică, ci doar critici» [...]; într-un imperiu al relativului cum este literatura, critica însăși își descoperă relativitatea propriei condiții. Este un fundament de la care orice sistem critic este posibil și, în ultimă instanță, adecvat, și de la care orice metodă devine

valabilă. [...] *Exerciții de lectură* (titlu retractil-ironic) reprezintă un preambul al personalității sale foarte promițătoare”.

Dialog cu Geo Dumitrescu - „o națiune se exprimă mai ales prin graiul și cântecul său specific”, publicat în numărul șapte al revistei „Vatra”, este un interviu luat de Claudiu Moldovan, care își invită interlocutorul să vorbească despre „generația camuflajului” (Dimitrie Stelaru, Radu Stanca, Constant Tonegaru, Marin Preda, Ștefan Aug. Doinaș, Ion Caraion, Ioanichie Olteanu, Ion Negoitescu, Cornel Regman, Pavel Chihaia, Marcel Gafton ș.a.), „care, în ciuda vicisitudinilor, și-a adeverit speranțele, dacă nu întotdeauna în planul destinelor individuale, în orice caz în acela al contribuției globale (incontestabile) la patrimoniul culturii naționale”.

În răspunsurile sale, Geo Dumitrescu se referă la experiența de locțiitor de director la Teatrul Național din Craiova, la ferventa activitate de editor de reviste: a condus „Albatros”-ul, „Almanahul literar” de la Cluj și a făcut din „România literară” „una din cele mai interesante publicații”. Formulează opinii critice despre presa culturală a momentului: „Deplâng la revistele noastre, în primul rând inaderența lor la realitate, la realitatea profundă, adevărată, sângerândă, aș zice, la problemele reale, nu aparente, artificiale și festive, ale culturii și creației noastre artistice. Le reproșez o atitudine pasivă, de ghișeu placid de registratură, lipsită de mobilitate și ingeniozitate «tactică», lipsa de militantism în slujba culturii naționale”. Pornind de la propria experiență, Geo Dumitrescu dă sfaturi: „O revistă bună trebuie să fie un creator de opinie publică, un creator de ambianță stimulatorie [...] favorabil înfloririi tuturor talentelor autentice, un focar de concentrare a tuturor energiilor creatoare”; într-o astfel de ambianță, „talentele și creația nu sunt «o pară mălăiață», descoperirea și cultivarea lor pretind o atitudine activă, curajoasă, o dăruire generoasă și pătimașă, un fel de patriotism” în susținerea forțelor creatoare ale țării, ceea ce presupune și reabilitarea spiritului critic în „dauna conformismului servil și laș”. Cere „înlăturarea ingerințelor și intereselor discriminatoare, de gașcă, [...] al preferințelor și favorurilor față de o «școală» sau alta (adesea incomplet alfabetizată...), o modă sau alta [...], care determină o tendință nivelatoare, uniformizatoare, vizibilă din ce în ce mai grav în revistele noastre, care determină îngustarea și pauperizarea registrului de stiluri, modalități, curente, școli experiențe etc. al creației literare (și al culturii, în general)”. „Cultul talentului” l-a determinat pe Geo Dumitrescu ca, începând cu revista „Albatros”, să poarte rubrica de corespondență cu tinerii, „Poșta redacției”, prin toate revistele la care a colaborat, urmărind cu interes „intențiile și manifestările celor ce bat la porțile literaturii”.

În articolul *Copilăria – „ciclop al viului”*, Dumitru Mureșan urmărește itinerariul liric al Floricăi Mitroi, „poetă înzestrată cu o remarcabilă inteligență și capacitate intelectuală”. Chiar din volumul de debut, *Rugăciune pentru Efemera* (1969), poezia „surprinde, mai ales, prin insolitul rimbaldian al limbajului, uneori, în dorința originalității cu orice preț, exagerat, sau, în

virtutea eforturilor de căutare a expresiei șocante, încă naiv. Ca în poezia unor colegi de generație, evocarea copilăriei și atmosfera satului din perioada imediat următoare războiului, formează pretextul afirmării unei poezii de viziune a forțelor vieții în ipostaza lor elementară, de proiecție mitopoetică a folclorului cunoscut pe viu, folosind datele memoriei afective, propriile trăiri și propria experiență a contactului cu tradiția. [...] În parte, volumul *Diapazon* (1973) continuă tematic volumul de debut. [...] În ultimul volum publicat, *Între cer și pământ* (1978), Florica Mitroi își justifică arta poetică, reconsiderând și explicitând temele copilăriei și satului”.

Serafim Duicu face o succintă trecere în revistă a lucrărilor despre *Școala Ardeleană* și corifeii ei apărute înainte și după al doilea război mondial. Atenția se oprește în mod deosebit asupra cărții lui Ion Lungu, *Școala ardeleană* (Editura Minerva, 1978, seria „Momente și sinteze”), deoarece „valorifică din unghi actual, marxist, o epocă de mare eflorescență spirituală cum a fost la noi epoca Școlii ardelenene, o epocă iluministă prin excelență, mai mult, cu o configurație particulară în cadrul iluminismului european. [...] Este un asemenea gest, care absoarbe în el peste două decenii de studiu asiduu, de descifrare de texte și interpretări, de comparații și colaționări, de raportări la surse autohtone și străine, într-un cuvânt, de cercetare minuțioasă. [...] Cartea este puternic demonstrativă. Teza pe care Ion Lungu își propune s-o demonstreze, reușind cu prisosință, este aceea că Școala ardeleană a fost o mișcare ideologică națională iluministă”. Cartea lui Ion Lungu este unul din serioasele gesturi de valorificare științifică a moștenirii noastre filozofice, de situate mai adecvată a iluminismului românesc în ambianța europeană”.

În *Efectele paradoxale ale retoricii prozei – însemnări pe marginea unui roman*, Dan Culcer semnează cronică literară la *Ucenicul neascultător* (Editura Albatros, 1977), volum semnat de George Bălăiță. Este „un *bildungsroman*, roman al formării unei individualități, [...] compoziția cărții se bazează pe aplicarea sistemului *observatorului observat*”, ceea ce îngăduie cititorului, dar și personajului-pivot, „o cât mai mare libertate opțională”. Însemnările despre cartea amintită sunt precedate de observațiile cu caracter general asupra tehnicilor pe care prozatorii epocii contemporane le folosesc „pentru a dăruie coerență și sens unor istorii. Prozatorii se străduiesc să înalțe în zona mitului personajele, să confere o aură legendară unora dintre ele, [folosind] cu obstinație sistemul confruntării unor opinii diverse, ca procedeu de relativizare, își scriu poveștile printre rândurile șterse de vreme ale unor povești mai vechi, atribuind astfel textului o structură de palimpsest, cu frecvente referiri la literatură, mituri, tradiții, basme, trecând de la prelucrare și parodiere, la parafrază și citat”. Prozatorii, „încercând să înlocuiască analiza în termeni proprii a fenomenelor cu un sistem de referințe livresc, [...] accentuează sentimentul că o parte a prozei noastre trece printr-o criză de alexandrinism”. Criticului i se pare că în acest tip de proză se refuză exprimarea, „chiar indirectă sau voalată, a unor anume opțiuni morale, în numele principiului că

arta n-are obligația de a moraliza”, ceea ce impune „discutarea implicațiilor morale ale recursului la anumite tehnici, procedee literare, o discutare deci a substratului atitudinal, a non-neutralității retoricii prozei”.

Incipitul articolului lui Romulus Vulpescu, „Cazul” Călinescu: *o chestiune de conștiință* (I), constituie o reflecție asupra destinului postum al creațiilor și creatorilor de valori: „Celebritatea unei vieți se plătește adesea postum, zeii neîngăduind veleitățile de rivalitate cu ei ale muritorilor. Oamenii obișnuiți intră în liniștea unui anonim etern. Personalitățile sunt abandonate țărânei cu scadența unui viitor previzibil: agape, evocări, sfințiri de moaște – cu alte cuvinte o parodie grotescă la un grotesc dans al morților cu spectatori vii. E un destin inevitabil, prescris neliniștiiilor vieții: creația însemnând, în primul rând, neliniște [...]. Dintre toți creatorii de valori, poate că numai artiștilor le e dată perenitatea. Ei înfruntă neantul cu bărci de hârtie. Teoremele se perimează, imperiile dispar, natura se schimbă – cuvântul numai, născut pe buze care mor rostindu-l, se leapădă uneori de legile lui terestre și se conservă într-o zonă zero, ținut fantastic, situat în geografia altei dimensiuni [...]. Călinescu a fost unul dintre arhitecții ei. [...]. Pentru mulți dintre noi, el, Călinescu, este Cuvântul, rudă al aceluia care a fost la început”. În acest cadru sunt amintite diverse laturi ale creației călinesciene – poezie, roman, teatru, critică literară, insistându-se asupra *Istoriei literaturii române*, „carte, fără umbră de tăgadă, unică în cultura noastră, [...] mai mult decât o istorie a literaturii române [...] este un roman al literaturii române, adică o operă epică, în care documentul este transfigurat și atinge astfel, prin intermediul artei, telurile etice și estetice pe care orice operă de creație, demnă de acest atribut, și le propune. Unică nu numai în literatura noastră, dar și în istoriografia literară a altor culturi (certamente a celor romanice[...]) lucrarea este incomparabil grandioasă și irepetabilă. În afara tuturor însușirilor creatoare majore pe care le vedește (sagacitate, umor, rafinament, varietate stilistică, dar de portretist inegalabil, virtuți de memorialist, de filozof, de poet, pasiune de cercetător, spirit investigator și generozitate obiectivă, luciditate), această enciclopedie uimește prin cantitatea de travaliu tehnic și pregătitor pe care a solicitat-o autorului”, alăturat pentru aceasta „genialelor minți enciclopedice din ginta zeiască a unui Cantemir, a unui Hasdeu, a unui Iorga”. Evidențierea insistentă a valorii operei călinesciene, și în special a *Istoriei literaturii*, justifică cererea de *editare* a ei, după aproape patru decenii de ocultare, și de includere „în circuitul deschis al valorilor noastre clasice”.

Revista „Vatra” publică în paginile ei poezie semnată de Maria Mailat, Teodor Borz, Mircea Duca, Ion Teodor Olteanu, Ion Dumbravă, Ion Neagoș, Cornelia Velțan, Traian Dragoș, Leonid Dimov, Radu Cârnelci, Tudor Balteș, Mircea Duca, Zeno Ghițulescu, Tristan Tzara, Ion Caraion și Dorin Tudoran și proză deopotrivă (Mircea Valer Stanciu, Sorin Teodorescu, Corneliu Ștefanache, Ștefan M. Găbrian, Vasile Andru ș.a.).

Bibliografie:

„Vatra”, An VIII, 1978. Revistă social-culturală editată de Comitetul de cultură și educație socialistă al județului Mureș, serie nouă (1971), Târgu-Mureș, 16 pagini. Directori fondatori: I. Slavici, I.L. Caragiale, G. Coșbuc (1894), Colegiul redacțional: Romulus Guga (redactor-șef), Dan Culcer, Serafim Duicu, Dumitru Mureșan, Atanasie Popa (secretar responsabil de redacție), Ioan Radin, Mihai Sin.

